

De quina casa ets?

*Renoms perellonencs
del segle XIX al segle XXI*

Pseudònim : Andròmina

A Tortosa diuen "guai";

Al Derelló : " a fe de Déu!";

A la Ribera fan : "Pus!";

I a la Cava "mano meu"

DEFINICIÓ

El renom o sobrenom, segons el Diccionari General de la Llengua Catalana, és el nom afegit al nom d'una persona per a distingir-la d'altres del mateix nom, inspirat en els seus defectes corporals o en alguna altra característica o circumstància.

El diccionari de M. Moliner defineix el renom com el sobrenom aplicat de vegades a una persona, entre gent ordinària, i molt freqüentment en els pobles on es transmet de pares a fills.

El Diccionari de la Llengua Castellana el defineix com : Nom que sol donar-se a una persona pres dels seus defectes corporals o d'alguna altra circumstància.

Del llatí tardà "apputare", diu Coromines que primer va significar : calcular, avaluar, comparar i després a partir de 1599 : posar o dir renom.

Té com a sinònims : sobrenom, malnom. En anglès es diu "nickname", "apode" en francès, "fusslos" en alemany i "apodo" en italià.

Els renoms no són exactament el mateix que els hipocorístics: aquests són les formes familiars o afectuoses dels noms propis de les persones.

Etimologia : Del prefix re- («iteratiu») i nom.

Els renoms són, llavors, construccions lingüístiques posseïdores d'identitat i significat de focalització cultural, diferenciadors personals per bé o per mal. Constitueixen una forma d'identitat adquirida i no es transmeten de la manera com els cognoms, no és la família la que decideix o determina el renom, a diferència del nom civil que és adscrit.

ORIGEN

L'aparició del renom, com a denominació popular sense valor oficial, és difícil de datar, com ho és també la justificació funcional de la seva creació.

Imaginar una sola missió assignada als renoms, creure que la seva arrencada prové d'una sola causa, seria una simplificació errònia.

És cert que, dins de cada comunitat, dues persones que porten els mateixos noms i cognoms no són mai anomenades de la mateixa manera: un renom és emprat per a distingir-les.

Pero aquesta tasca funcional no explica pas sempre l'existència del renom.

En canvi, el contingut del renom coincideix, bé que desplaçat en el temps, amb el del primitiu cognom i la documentació confirma la validesa de la primera tasca dels renoms que els ha estat exigida novament per als temps posteriors.

Els renoms no són limitats per cap norma i no sembla respondre a cap lligam preestablert. No són triats d'entre un ventall reduït de noms, com els patronímics o els cognoms, sinó que semblen sorgits de l'atzar, de l'anècdota.

Evocadors de trets físics o morals, d'esdeveniments singulars, els renoms són un instrument del llenguatge propi de cada comunitat i, alhora, el resultat de l'espontània creació del grup.

D'origen individual, aplicats a una sola persona, poden desaparèixer amb ella o bé perdurar i ser transmesos als seus descendents. Alguns passen de pares a fills, d'altres moren quan la persona que els porta deixa aquest món i, fins i tot, alguns arriben a desaparèixer en vida del mateix individu.

En alguns casos, el renom personal es perpetua i designa els grups i no els subjectes, en perdre el caràcter individual i en assumir una funció més extensa.

El renom col·lectiu, del qual el nom de casa és l'exemple més freqüent, amb un simple canvi del morfema introductor, es presta a ser usat individualment per designar les persones del grup familiar.

El renom individual pot tenir una funció especial dins d'un col·lectiu humil: tot allò que la censura social no permet de dir obertament, ho pot fer el renom.

Durant el segle XVI, com ho descriu M. Chevalier, el renom o malnom era entès com un acte d'enginy mitjançant el qual es rellevava o censurava a un subjecte, és a dir, constituïa un passatemps que quan es tractava d'un entreteniment cortesà havia de respondre a un nivell propi de la condició, en aquest sentit havia de mantenir un nivell que li permetés diferenciar-se del bufó; no incloure als poderosos en aquest divertiment; excloure de les bromes als criminals i marginats; evitar referir-se a defectes físics i vulgars. Les estratègies de creació de renoms utilitzades van ser les comparacions enginyoses i degradants al mateix temps, hipèrboles, jocs de paraules per dissociació, equívocs i paral·lelismes, entre d'altres.

Més tard, els renoms van complir la funció de cognoms hereditaris per complementar el nom de naixement, com va succeir també amb la procedència, la professió o l'activitat abans esmentada. Cada vegada es va incrementar el nombre de persones en contraposició al nombre limitat de noms, qüestió que va forçar la incorporació del segon nom. De qualsevol manera, i pel fet que el nombre d'habitants és creixent, es fa necessari un segon nom, així com en l'Edat Mitjana el sol nom de pila va fer necessari el cognom.

FUNCIÓ SOCIAL, DESCRIPTIVA I DENOMINATIVA

En totes les cultures es presenta una forma de destacar les característiques més destacades dels seus membres per alguna cosa més que pels seus noms formals, és a dir, que d'alguna manera representa una persona per al grup social. Així, a més de servir com una forma d'identificació inequívoca, el renom assenyala directament, d'una o altra manera, el seu status social.

Referent a la funció descriptiva dels renoms, Enric Moreu-Rey fa una classificació sobre la seva raó de ser :

1. Situació familiar
2. Situació social
3. L'ètnia
4. Característiques físiques
5. Singularitat del caràcter
6. Oficis
7. Nom o cognom
8. Lloc de residència o d'origen
9. Una relació anecdòtica

A les poblacions petites, els renoms serveixen per designar la destinació familiar, origen o parentiu d'unes persones amb altres. A més, són útils per diferenciar a unes persones d'altres que poden tenir noms i cognoms similars.

Els renoms es poden considerar sovint com a desitjables i poden simbolitzar una forma d'acceptació, però també poden estar motivats per menysprear o ridiculitzar a algú.

A nivell històric, i que han passat a formar part de la memòria juntament amb els seus renoms, podem citar .

- Pipí, pare de Carlemany, qui per la seva baixa estatura va ser anomenat -El Breve-||.

- El rei Alfons X, juntament amb ser un personatge que sempre va aportar econòmicament per al desenvolupament de l'art i ser un músic i poeta, va ser reconegut com -El Sabi-||.
- El Rei Ricardo d'Anglaterra reconegut per la seva capacitat i empenta guerrera va ser anomenat -Cor de Lleó-.
- Eduardo I d'Anglaterra, anomenat -El Patastargas-|| pels seus peus grans i cames llargues.
- Ana Isabella de França, -La lloba en cel-|| causa de que va enderrocar, al costat del seu amant, a Eduardo II.
- Ferran d'Aragó i Isabel de Castella, la seva dona, van ser piadosament anomenats -Els Reis Catòlics-.

**RELACIÓ AMB D'ALTRES
FORMES D'IDENTIFICACIÓ :
NOMS DE CASA I MALNOMS.
NOMS PROPIS I COGNOMS**

Els renoms són noms no oficials que no ha inventat ni l'interessat ni la seva família, per motius afectuosos.

N'hi ha de dos tipus: el nom de casa i el malnom.

RENOM I NOMS DE CASA

El renom neix amb una intenció purament diferenciadora, es transmet durant diverses generacions, convertint-se en referència de la família que ho porta.

Els noms de casa formen part de la tradició oral popular, encara que algunes vegades poden aparèixer escrits. Van passant de generació a generació, de pares a fills, tot i que al llarg del temps es poden produir canvis, pèrdues o innovacions.

Els noms de casa tenen una funció imponent pel que fa a la interacció lingüística dins la comunitat, sobretot la rural. Una de les seves característiques bàsiques es que permeten la distinció entre els individus d'un mateix nucli de població. El nom de casa pot suplir el prenom i els cognoms d'un determinat individu perquè hi pot haver una situació d'ambigüitat produïda per l'acumulació d'un mateix cognom i, a vegades, d'un mateix prenom i cognom. És a dir, en certs casos, la parella prenom-cognom esdevé incapacitada per arribar a distinguir els individus. Els noms de casa i els renoms en general, intervenen aleshores contra els homònims com a element suplementari diferenciador.

Una altra missió funcional dels noms de casa és la que està marcada pel seu caràcter classificatori. Cada casa té el seu nom particular que la distingeix de les altres. Aquesta classificació és precursora de la que es farà posteriorment mitjançant els convencionals números de les cases. La gent dels pobles coneix perfectament la situació de cada casa, sense donar importància ni al nom del carrer ni al número que se li ha donat. El parlant relaciona més ràpidament la casa amb el nom que no amb el carrer i el número.

Dintre de la comunitat entre els parlants, la utilització dels noms de casa per designar un individu expressa una relació de major familiaritat i confiança. En una xarxa social restringida, com és un poble, la utilització del nom de casa representa un vincle col·lectiu més proper.

Per regla general, la creació dels noms de casa i dels renoms resta anònima.

Molts dels renoms creats aviat cauen en desús però d'altres arrelen amb força i poden esdevenir noms de casa.

L'estudi dels noms de casa ens permet un grau de coneixement considerable de l'ànima del poble : ens pot informar del seu sentit de l'humor, del seu grau d'enginy i de referències de tota classe als diferents components de la vida quotidiana.

RENOM I MALNOM

El renom i el malnom només tenen vigència en la comunitat i no tenen, per descomptat, cap validesa a efectes administratius o burocràtics.

El renom podia venir del seu lloc de procedència o del seu ofici o de la deformació d'un nom antic. El malnom més aviat anava dedicat a una sola persona, ja sigui per un fet aïllat que li hagués passat o pel seu tarannà o caràcter o per una característica física de la persona.

El malnom sempre va molt lligat a una comunitat en què la repetició de noms i cognoms fa molt difícil identificar els individus pels seus noms oficials. Així, especialment en les comunitats petites, els renoms o malnoms serveixen per individualitzar i situar les persones; de manera que el malnom esdevé una forma ràpida i directa d'identificació que, a més, té un afegit de significat, perquè els malnoms no són només designatius, sinó que inclouen la significació afegida d'allò que va originar-lo: una anècdota, una broma sobre alguna característica física, un aspecte del caràcter o una derivació del llinatge o de l'origen.

RENOM I NOM PROPI

El renom i nom propi respon, en qualsevol cas, a un origen comú i a una funció similar, la denominativa i distintiva.

El renom és una creació lingüística motivada que respon a alguna característica de l'individu, que ressalta alguna cosa rellevant i ho fa reconeixible inductiva o deductivament; és a dir, no és un signe immotivat, sinó que respon a una causa. Aquesta és una característica que el diferencia en gran mesura del nom propi, a més de caràcter no oficial.

Els renoms són apel·latius que sempre han estat presents, encara que amb major recurrència en ambients de rodalies i en grups delimitats, tal és el cas de les zones rurals, les viles, a l'oficina i, en general, on transcorre la quotidianitat, de la qual cosa resultaran renoms afectuosos, graciosos, ofensius, cruels, malintencionats, i en aquest cas sol donar-se un tret que no és infreqüent com és una certa complicitat. L'interessant és constatar que el dinamisme històric i de creació lingüística de la llengua és aplicable als diferents nivells, difonent de preferència per la llengua comuna, ja que allà els renoms compleixen funcions supletoris d'identificació d'origen; és més, els primers noms propis es van constituir com apel·latius d'identificació, que donaven compte d'alguna característica, qualitat, valors, habilitats o defectes. Si s'atén a l'etimologia dels noms, en molts casos el seu referent primari és, precisament, un tret apel·latiu que se podria considerar com a hereu d'un renom, quedant constituït com antropònim.

RENOM I COGNOM

El cognom és el nom antroponímic de la família amb que es distingeix a les persones

En la tradició occidental els cognoms freqüentment tenen orígens: noms de persona, noms d'ofici, característiques físiques, toponímics.

Fins ben entrada l'Edat Mitjana cap persona que no pertanyés a la reialesa o noblesa, podia tenir en propietat algun habitatge o terres. Va ser a partir del moment en què la burgesia va tenir accés a béns immobles, quan havia de generar documentació que acredités la seva propietat, aleshores va aparèixer la conveniència de poder identificar a qui pertanyia cada cosa. D'aquesta forma el nom de pila es va convertir en insuficient, així que va començar a afegir-se a la documentació i al costat del nom, alguna peculiaritat que identificués al propietari fàcilment. Moment en que apareix el cognom.

La diferència entre el renom i el cognom és clara, ja que aquest ens ve donat generació rere generació i té un caràcter oficial i administratiu i una validesa universal i intemporal.

Segons Moreu, els primers renoms catalans del segle X passen a ser cognoms durant el segle XIII al XVI.

Els primers registres sobre els cognoms a Espanya es remunten a l'últim terç de segle IX, quan es formaven per derivació del nom del pare o d'un antecessor del portador a les classes nobles. Aquest costum es va anar estenent cap a totes les classes socials, dècades més tard. Per a la segona meitat de segle XII es comencen a utilitzar termes amb què designar llinatges concrets, utilitzant per això, el seu lloc d'origen o de senyoriu. Entre els segles XIV i XVI es va començar a utilitzar el patronímic com una prolongació del nom, independentment de quin sigui el nom del pare, i es basa en imposar a cada nounat el patronímic de la persona en honor del qual se li ha posat el nom.

Fins que es va estendre l'ús del cognom, només la noblesa l'havia utilitzat i aquest no era un altre que el nom de la casa a la qual pertanyien: Tudor, Alba, Lancaster, Borbó, Àustria.

A Espanya, el cardenal Cisneros va iniciar en 1505 el sistema de fixar cognoms que continua fins avui; abans, germans nascuts del mateix home i la mateixa dona podien tenir cognoms diferents. A partir del segle XIX a Espanya i a l'Amèrica hispana es va anar imposant, primer com a ús i després com a norma en diversos àmbits administratius, legals, militars, entre d'altres, el sistema de doble cognom; en primer lloc el procedent de la família del pare i en segon el de la mare (cognoms patern i matern, respectivament).

En el cas de l'espanyol, el sistema antroponímic quan a la seva procedència té com a antecedent, llavors, el corresponent llatí, el que presentava complexitats, principalment a nivell de l'estrat social més benestant, en què s'utilitzaven fins a quatre noms, en la idea que la identificació fos absoluta i de manera que no quedessin dubtes per confusió amb algun altre individu d'una altra condició social inferior, com els plebeus que tenien només un nom o renom. Per tant, existia el praenomen, equivalent al que seria el nom de pila; el nomen gentilicium corresponent al nom de la família (tribu) a la qual pertanyia; el cognomen, equivalent al renom relacionat amb algun tret distintiu de l'individu, en conseqüència, aquest últim nom no sempre estava incorporat, de vegades s'afegia l'agnomen, que era com un renom al·lusiú a una circumstància personal de l'individu.

EVOLUCIÓ

A causa de les contínues guerres que van assolar Catalunya i les Terres de l'Ebre (Guerra dels Segadors) i les epidèmies com la pesta i el còlera, a finals del segle XVII al Perelló vivien poques famílies.

La població va augmentar a meitat del segle XVIII i principalment al segle XIX, degut principalment a una important immigració que provenia d'altres poblacions del territori, motivat a que l'Estat proporcionava terres a les famílies que volien conrear-les. Això va motivar que primer s'instal·lessin pagesos al Perelló i més tard, gent d'altres professions i oficis : metges, veterinaris, fusters, picapedrers, paletes, ferrers, escriptors, esquiladors, esparters, teulers, botiguers, etc..

Poblacions d'on va venir gent al Perelló : Rasquera, Mas de Barberans, Tortosa, Tivenys, Tivissa, Ulldecona, La Sènia, Godall, Ginestar, la Galera, Amposta, Roquetes, Jesús, la Cava, Benifallet, Benissanet, Hospitalet, Tarragona, Montroig, Serra d'Almos, Morella, Vilanova, etc..

Els renoms que s'aplicaven a aquestes persones o famílies solien derivar-se dels seus cognoms, ofici o procedència.

Sovint, si es casaven amb noies del Perelló i vivien a casa de la família de la noia, adquirien el renom familiar o nom de la casa.

Cal destacar que a finals del segle XIX i principis del segle XX, la població del Perelló majoritàriament era analfabeta (87%) i la resta que sabien llegir i escriure o tenien estudis, corresponien a famílies acomodades i a professionals que la majoria provenien d'altres poblacions. Per tant, era molt usual i extens l'ús dels renoms, com a signe identificatiu del individu o de la família a la qual pertanyia.

Posteriorment, es produeix un fet que és l'escolarització de les generacions d'entre els quaranta i els setanta del s. xx : l'escolarització es feia íntegrament en castellà i el que prevalia eren els cognoms. Per tant, per aquesta raó, els renoms ja no són un tret específic i identificador propi. Parlem d'una generació que viuen en llengua catalana, però amb referents clars i interferidors de la llengua castellana. Coneixen perfectament els renoms de les generacions precedents, perquè els han sentit al seu entorn, però progressivament han substituït el sistema de renoms pels cognoms. Queda patent que la desaparició dels renoms, sobretot a les ciutats, prové de l'obligatorietat de l'escola. El menyspreu de la vulgaritat, l'esnobisme ciutadà de cara a la cultura popular, ajuden a aquest canvi.

És un fet que, en el món globalitzat, els trets individuals, caracteritzadors, es perden i tot s'unifica: es prioritza el cognom i, per a les institucions, el que funciona són els números identificadors.

Fins no fa gaire, es podia tenir la certesa que tota la saviesa ancestral que es transmetia amb els renoms es perllongava d'una o altra manera: mitjançant el pas d'una generació a l'altra, mitjançant la inscripció en els registres oficials o en les partides eclesials. D'alguna manera, en podia quedar constància.

En canvi, actualment i com esdevé amb els topònims, els renoms queden estratificats en el pla de l'oralitat (amb el perill de pèrdua que això suposa) i només són recollits en ocasions comptades.

A les zones rurals, els noms de casa i els renoms tendeixen a persistir al llarg de diverses generacions i, tot i que han estat engendrats a causa d'un motiu; molt sovint aquest motiu, amb el pas del temps, arriba a perdre's i només en persisteix la denominació.

CONCEPTE POPULAR

Abans, més que ara, en els pobles solia substituir-se el nom propi de cadascú per un renom, malnom o sobrenom que els conveïns es posaven uns als altres, fent gala del seu enginy i bon humor. Enginy per posar-los; bon humor per acceptar-los i mai va córrer sang per un malnom malintencionat, perquè la veritat és que mai n'hi va haver.

Tan arrelat i freqüent es l'ús del renom que, encara avui, als nostres pobles quan se demana per l'autèntic nom i cognom d'una persona, la gent no ho recorda o ho recorda amb dificultat. Apareix amb major espontaneïtat el renom que li va posar el poble en la seva convivència que el nom de pila amb què va ser batejat i el cognom que pertany a la família.

Si bé, alguns renoms se perden en la nit dels temps, ja que neixen molts d'ells d'una ocurrència puntual o de una circumstància molt concreta que és impossible seguir en el temps, ja que no queda cap constància ni oral ni tan sols, escrita.

En els indrets rurals amb pocs habitants, les persones segueixen designant-se pel renom de la casa, que identifica tots els membres de la unitat familiar. És cert que potser s'ha perdut la vitalitat, l'originalitat i la imaginació en la seva creació i que ara l'estructura formal se simplifica, però això no treu que puguin seguir exercint la seva funció. La convivència entre diferents generacions, estreta en aquest tipus de comunitat, afavoreix en gran manera la perpetuació d'aquests renoms.

ANTROPÒNIMS DEL PERELLÓ

L'antroponímia es la branca de l'onomàstica que estudia els noms propis de persona, que investiga l'origen, la motivació i el significat. Se centra en l'estudi dels noms de pila, dels cognoms o llinatges i dels malnoms o renoms. L'interès pel coneixement dels noms propis, que conformen la història de cada poble tot individualitzant-lo i singularitzant-lo, desemboca finalment en l'amor a la llengua i al territori i, en definitiva, en la seva preservació i conservació.

CLASSIFICACIÓ DELS RENOMS PERELLONENCS

La majoria de renoms recopilats tenen l'origen en el segle XIX o en el XX, però n'hi ha de més antics. Evidentment, no s'ha pogut arribar a esbrinar totes les etimologies, perquè sovint estan oblidades, i a més, un mateix renom es pot trobar escrit de maneres diferents, atès que són de transmissió oral.

Renoms de l'any 1895	Renoms de l'any 2005
A Abuelo Adrogué Aguadero Aguaneros Aguiló Aiguarenté Albertet Alemany Ampostí Animeta Anganchat Aubalat Anrrich	A Agna Agustí del Ferrer Alejandro Also Amable Amapola Ampollero Arriero Aubalat Auberta
B Badeso Balagueret Baltasar Bañolera Barbé Barber Barberá Bayut Batamoc Batistet Bel Bellotera Benavent Benet	B Baiut Baldó Barbereta Barberia (de la) Barrera Basurero Beltri Benavent/a Benet Benito Berelluga Bernat Bertola Bessó

<p>Berelluga Bernat (de) Besó Biel Bisco Bisnat Blai Blanco Bonmoso Borni Serena Bornia (de la) Borra Borras Borrassa Bot Botero Bou Bri-Roig Brull Bugre Bumbum Burre</p>	<p>Betetes Biela (de la) Biondo Bisnac Bisco Blai Blanco Blasco Bocablanca Bolet Bonmosso Borra Bot Botero Bou Brosses Brunet Bufalleixes Burres (de les) Butxaques</p>
<p>C Cabet Cabosa Cacahuero Cachap Cachapet Cachapó Cachill Cadell Cadiré Calduch Callau Camagrosa Cames Caminero Canareu Canari Cantando Canteré Canterera Cantero Cantet Cantina Cap-Salat Cardillo Carlets Carlos Carmelo Carraté Carrolla Cartapasio Casaca Casadó Casanova Casio</p>	<p>C Caballé Cabanés Cabossa Cacahuero Cadenes Cadirer Calduch Calicoc Callau Camarat/da Carangel Canari Candieto Cano Cantando Cantet Çaque Calero Carangel Carlets Carmelo Carn (de la) Carabassó Carceller Cardillo Carrater Casadó (del) Casanova Cassola Català Catxap Catxill Cervera Cigró</p>

<p>Catalí Cavallé Cervera Claro Codina Codoñé Cogul Coixo esquilador Collar Collblanch Corbata Corbató Corriol Cosis Cranco Cruses Cucóns Cucullada Culroiya Curro Curtet Cusero</p>	<p>Cinto del Bar Cirildo Claro Codino Cofins Cogula Coixo Collarg Comadrona Comandant/a Corbata Cotxero Cranco Cucons Culroja Cusero</p>
<p>CH Chafante Chapa Chavarria Chicharrona Chilet Chucret Chimo Navarro Chollat Chordana Churro</p>	<p>CH Chavarria</p>
<p>D Diego</p>	<p>D Dativo</p>
<p>E Engracia Espardeñé Esparté Nou Esperanza Esquerré Estanqué Estrella (de la) Eusebio</p>	<p>E Ernesto (de l') Esquerrer Estanquer Eugenio</p>
<p>F Falsetana Fandos Fartall Fava Ferré Ferré Nou Florenciet Florit Fino</p>	<p>F Falsetà Fanal Fandos Farina Farmacéutica Fartall Feinafeta Felix Figueres</p>

<p>Fonda Forastera Fosera Francho Fransa Frauquero Fustera</p>	<p>Fino Flaminio Florenciet Florit Forastera (de la) França Franxo Frauquero Frontera Fustera (de la)</p>
<p>G Gafarrona Galgo Gallo Gandaya Ganso Garrit Gloria Gravadet Gravat Guardies Guiseta Guixé</p>	<p>G Gafes Galera Gallo Gandaia Ganso Garretes Garrit Genaca Genoveva (de la) Glòria Gravat Griñó Groc Guandita Guàrdies (de les) Guerrero Guixo</p>
<p>H Homedes</p>	<p>H Holandès Homedes Hueco</p>
<p>I</p>	<p>I Ignasi Irene (de la) Isidora</p>
<p>J Jaime Janaca Joaquina Juana Juanet Juaneta</p>	<p>J Jamàs Jan Jeroni Joaquina Joni Juano Juaquino (del)</p>
<p>L Liandra Lopez Lulet Lulo</p>	<p>L Laura (de) Lipo Lula (de la) Lulo</p>

<p>LL</p> <p>Llampo Llana Llanera Llanero Llaonet LLarch Lleixá Lloba Llop</p>	<p>LL</p> <p>LLaganya Llanero LLarg Lleixà Llop LLuïsa (de la) Llumanera (de la)</p>
<p>M</p> <p>Macabeu Macan Maco Madurana Maigí Malena Malfurri Man Manchego Manescal Mañé Maño Marcañina Marcelino Mareta Margarita Marro Marzal Mas (del) Masis Mateu Mé Medico Meleco Meluga Mestra (de la) Mestricó Micalillo Ponta Miquel Modesto Moles Monja Morret Morros Mosca Munda (de la) Muria Musol</p>	<p>M</p> <p>Maca (de la) Maco Majora Man Mano Manyes Marina (la) Manteta Maravillo Mariano (Ca) Marro/Marret Marsal Marsala Masnou Mé Meleco Melich Melon Meluga Menino Mentirola Menuda (de la) Meregildo Metge (del) Metget Miki Miquel del metge Mitges (de les) Modesto Molinos Moreno Monyo/a Morella Morros (de) Mudet Munda Múrria Múria</p>
<p>N</p> <p>Navarra Navarret Nelo Noreta</p>	<p>N</p> <p>Nelo Nido Novis</p>

Novis	
O Olivares Onda	O Ous (dels)
P Pajarito Panardo Panera Pascual Pascualet Pascualeta Pastisé Pataca Patricio Paula Pau Paulo (del) Pavia Pedro Pelos Pentinat Pere dels Gosos Perriches Pesigo Pianet Piano Picapedrero Pigat Placido Polo Polonia Pons (de) Primeró	P Pajarito Palabra Panardo Panisello Panyos Parrillo Pas (de la) Pasqual Patacó Patacona Paulo Pedrito Pentinat Peña Peona (de la) Perales Peregossos Peruano Pessigo Petit Piano Pinxo Piñolet Pippo Po Polo Polet Pollo Potes Poy Preferent Probet Pubilla Puntaire
Q Quiquet	Q Quelo Quiquet Quixal
R Rabasa Rabosa Rafela (de la) Ramon Rasquerá Rasquerana Rasqueranet Rastilla Raton	R Rabassa Rabassó/ona Rabosa Raboseta Rafeló Rasquerà Rasquerana Rata (del) Riberenc

Rigalt Riquet Rovellat Roig Rondo Ros Rovellat Rubio	Ricardo (Ca) Roig Roig del Candieto Roig de Visco Rondo Ros Rosona Rosor Rovellat
S Saboné Sabre Salecho Salona Samores Sanchez Santero Sardina Sasá Sastre Sebastiana Sep Sillero Sorro Sort	S Sagrantana Salona Sant (del) Sanxes Sanxo Sardina Sarrano Sasà Sec Secalló Segarra Sep Serafina (de la) Serenet Serra (de la) Sifonero Sillero Simon Soles Sord (del) Sorrilla (de la) Sorro Sota
T Tabola Tafalles Tarragoní Taulé Teclo Teixidó Telegrafista Teresona Teulera Tintoré Torra Torrademé Torrero	T Tabaquera Tabola Teclo Teixidor Tendanova Terrado Tintoré Tivissana Torra (de la) Torta Trinitario Tripero Trossos (dels)
V Varell Ventura Vicent-Ventura Victor Victoria Vilaro	V Valencià Varell Ventura Vicent (de) Vicenton Victoriana

Violí Vito Viudo	Vilero/a Visco Vito Viudo Vivet
X Xufa	X Xaca Xafante Xapa Xapita Xapolí Xapolina (de la) Xato/a Xima Xocolaté Xufa Xurro

- *L'ortografia dels renoms de l'any 1895 és tal com s'escrivia en aquell temps.*

Durant el segle XX, desapareixen alguns renoms, be sigui perquè els titulars han mort sense descendència, han emigrat a altres poblacions o els seus descendents han adquirit altres renoms.

També ens trobem renoms que, per les mateixes raons que les anomenades anteriorment, apareixen i desapareixen durant el segle XX : Ausensio, Aspatlot, Pelos, Sisa (la), Corbató, Sofocos, Tano, Teresita de la plata, del Pepo, de la Lloca, NostreSenyor, Quadrats, Mestricó, Generosa, Guardiola, Madrina, Maicalles, Tragantones, Xarrin, Pan, Pasqualetes, Liandra, Malfurri, Polònia, Llumanera (de la), Amigo, Badoc, Botafocs, Brillantina, Cantamanyanes, Cuc-cuc, Maicalles, Mosca, Pelagats, Pimpom, Saltapatis, Viejo, Bassa (de la), Caraquenyo, Clota (de la), Covero, Cubano, Forat (del), Franceset, Mas (del), Mont-rojana, Navarra, Nava, Onda (d'), Plaça (de la), Ponts (de), Rus, Tercio (del), Xartolina, Bri, Casaca, Gilet, Macabeu, Molles, Pan, Sonyer, Adragona, Aguiló, Cadell, Esturnella, Galgo, Patet, Puça, Xixarrona, Adroguer, Aiguardenter, Barber, Canastra, Carrotxa, Codonyera, Consul, Corneta, Espardenyer, Guarda, Legiero, Llana, Matabacons, Pastisser, Pentinadora, Peó, Primero, Cacho, Saboner, Safraner, Sastre, Telefonos, Xatarrer, Enganxat, Guitarrona, Pigat, Xollat, Xompo, Borrassa, Climent, Llaçat, Marcanyí, Palmiro, Pavía, Plàcito, Rubio, Madrina, etc..

Cal tenir en compte que durant el segle XX van ocórrer una sèrie d'esdeveniments que d'alguna manera van influir en la demografia de la població : la epidèmia de grip de l'any 1918, la guerra civil espanyola del 1936 al 1939 i la gelada del 1956.

Per ordenar-los s'ha fet una classificació semàntica segons el criteri de Moreu-Rey organitzant-los en dos grups, atenent la seva naturalesa constant o variable :

A) Renoms denotatius

1. Derivats de noms i cognoms
2. Del lloc de residència o d'origen
3. Derivats d'oficis i càrrecs
4. Característiques físiques o trets del caràcter

B) Renoms connotatius

1. Derivats d'animals i plantes
2. De noms de coses com objectes, productes, estris
3. Relatius a parts del cos
4. Una relació anecdòtica

Els renoms derivats d'oficis son un dels grups més fàcils de destriar, doncs apareixen molt sovint en tots els pobles. Aquesta mena de renoms té un gran valor per individualitzar les persones, sobretot en llocs poc poblats on sovint la professió era exercida per un sol individu. El conjunt d'aquests renoms ofereix un retrat fidel de la societat de la qual formen part. L'estructura laboral és una de les parts de la comunitat que està més directament reflectida en els noms de les cases.

Dins d'aquest grup podríem diferenciar els oficis que encara són usats dins de la comunitat i els que són antics oficis que generalment ja no es donen i van existir temps enrere. El progrés ha provocat l'extinció d'aquests oficis tan tradicionals. Molts d'aquests oficis, les noves generacions no els coneixen i, per tant, consideren el nom de la casa com un nom arbitrari. En canvi, la gent més vella recorda amb enyorança aquests oficis perduts al llarg del temps.

Noms de viles i pobles. Quan un individu canvia de localitat per qüestions matrimonials, de treball, etc., i forma una nova llar, algunes vegades el lloc d'origen d'aquesta persona forma part del nom de la casa.

Noms d'animals i plantes: S'acostuma a introduir-los com a renoms per diverses raons. Alguns són deguts a la comparació de les persones amb els animals i vegetals i al·ludeixen al físic o al caràcter dels individus. Altres, contràriament als anteriors, fan referència al seu sentit real.

1. Derivats de noms i cognoms

Adela (de la), Agna, Alejandro, Also, Amable, Amapola, Aubalat, Auberta, Baldó, Barbereta, Barrera, Beltri, Benavent/a, Benet, Benito, Bernat, Bertola, Biela (de la), Biondo, Blai, Blasco, Borrassa, Brunet, Caballé, Calduch, Callau, Candieto, Cano,

Carceller, Carlets, Carmelo, Casanova, Cervera, Climent, Cogula, Curto/et, Chavarria, Engracia, Ernesto, Eugenio, Fandos, Fèlix, Glòria, Il.luminada, Figueres, Flaminio, Florenciet, Grifó, Homedes, Ignaci, Irene (de la), Isidora, Jeroni, Jamàs, Joaquina, Joni, Juano, Juaquino (del), Llaçat, Lleixà, Lluïsa (de la), Magí, Malena, Manualet, Marcanyí, Mariano (Ca), Marina, Marsal/a, Melich, Meregildo, Miguela/elin, Modesto, Munda, Múria, Murria, Ne.lo, Nido, Palmiro, Panisello, Pasqual, Pasqualetes, Paulo, Pavía, Pedrito, Peña, Piano, Pilara, Pinyolet, Plàcido, Polo/et, Poy, Quiquet, Rafeló, Ricardo (Ca), Rosor, Rosona, Rubio, Sanxes, Segarra, Sep, Serafina (de la), Simon, Sota, Tano, Tecló, Terrado, Tona, Trinitario, Varell, Ventura, Vicent (de), Vicenton, Victoriana.

2. Del lloc de residència o d'origen

Ampollero, Bar (del), Bassa (de la), Cafè (del), Calicoc, Caraquenyo, Català, Clota (de la), Covero, Cubano, Coto (del), Falsetà, Forastera, Forat (del), Franceset, França, Frauquero, Frontera, Guàrdies (de les), Mas (del), MasNou (del), Molinos, Mont-rojana, Morella, Navarra, Nava, Onda (d'), Peruano, Plaça (de la), Ponts (de), Rasquerà/ana, Riberenc, Rus, Sarrano, Serra (de la), Tercio (del), Tivissana, Torra (de la), Trossos (dels), Valencià/ana, Vilaro/a, Solà (del), Xartolina.

3. Derivats d'oficis i càrrecs

Adroguer, Aiguardenter, Arriero, Barber, Barberia (de la), Basurero, Betetes, Borra, Botero, Cabo (del), Cacahuero, Cadirer, Canatra, Cantet, Carn (de la), Carrater, Carrotxa, Codonyera, Cofins, Comandant/a, Consul, Corneta, Cotxero, Espardenyer, Estqner, Farmaèutica, Ferrer (Agustí del), Fuster/a, Guarda, Legiero, Llana, Llanero, Matabacons, Mestrico, Metge (del), Metge (Miquel ddel), Metget, Mitges (de les), Panera, Pastisser, Pentinadora, Peó/ona, Pintor, Preferent, Ous (dels), Primero, Puntaire, Sabater/a, Saboner, Safraner, Sastre, Serenet, Serra (de la), Sifonero, Sillero, Teixidor, telèfonos, Tintorer, Vidrier, Xufa, Xatarrer.

4. Característiques físiques o trets del caràcter

Berelluga, Bessó, Blanco, Bonmosso, Cantando, Carangel, Cigró, Coixo, Collarg, Cranco, Enganxat, Esquerrer, Fino, Gafes, Garretes, Gravat, Guitarrona, Jan, Llarg, Maco/a, Majora, Mano, Mé, Mentiròla, Menuda, Monyo/a, Moreno, Morros, Mudet, Pentinat, Pigat, inxo, Potes, Probet, Pubilla, Ratat, Roig, Roja, Rondo, Ros, Rosona, Rosset, Rovellat, Sant, Sec, Sortd, Torta, Viudo, Vivet, Xato/a, Xollat, Xompo.

5. Derivats d'animals i plantes

Adragona, Aguiló, Bou/et, Burres, Cadell, Canari, Carabassó, Carroll, Catxap, Culroja, Eturnella, Galgo, Gallo, Ganso, Lloca, Llop, Mosca, Patet, Perales, Pollo, Puça, Rabosa, Raboseta, Rata, Saboc, Sardina, Sagrantana, Sorrilla, Sorro, Xixarrona.

6. De noms de coses com objectes, productes, estris

Bri, Cabanes, Cabossa, Casaca, Cassola, Corbata, Corbató, Fanal, Gandaia, Gilet, Guixo, Macabeu, Manteta, Marro/rrret, Molles, Pan, Panyos, Parrillo, Peona (de la), Pessigo, Rabassa, Rabassó/ona, Sonyer, Tabaquera, Tendanova, Xapa, Xapolí/na, Xurro.

7. Relatius a parts del cos

Aspatlot, Pelos, Quixal.

8. Una relació anecdòtica (irònica-humorística)

Amigo, Badoc, Bisco, Bocablanca, Bolet, Bot, Botafocs, Brillantina, Brosses, Bufalleixes, Bugre, Butxaques, Cadenes, Cagda, Camarat/ada, Cantamanyanes, Claro, Cuc-cuc, Cucons, Farina, Fartall, Feinafeta, Florit, Groc, Guandita, Llaganya, Maicalles, Manyes, Maravillo, Menino, Nen, NostreSenyor, Pajarito, Palabra, Patacó/ona, Pelagats, Peregossos, Pimpom/a, Pippo, Po, Saltapatis, Sanxo, Sassà, Secalló, Sofocos, Soles, Tabola, Tragantones, Viejo, Vito, Xabala, Xarri, Xocolater.

9. Altres renoms sense classificar.

Baiut, Bisnac, Catxill, Caque, Cardillo, Codino, Cusero, Franxo, Garrit, Hueco, Liandra, Lipo, Lulo/a, Llumanera (de la), Malfurri, Man, Meluga, Novis, Panardo, Polonia, Salona, Tripero, Xaca.

EXPLICACIÓ D'ALGUNS RENOMS

Segons informació facilitada pels propis interessats o be, de coneixement popular.

Hi ha renoms que la pròpia família que actualment els porta, desconeix el seu significat o el motiu pel qual se'ls va posar.

Adela (de l') : Renom de família que prové del nom.

Adragona : Degut a que la descendència i continuïtat del renom era femenina, es va modificar el gènere, ja que originalment es tractava d'un home que, atès a que era de pell fosca, els amics de broma li deien que era més negre que un "adragó".

Aiguader : Fa referència al seu ofici ja que portava aigua per les cases.

Aiguardenter : Fa referència a l'ofici del cap de casa.

Alejandro (Ca) : Renom de família que prové del nom.

Also : Deriva del cognom del cap de la família.

Amapola : El renom porta el nom de la senyora de la casa ja que va néixer durant la República i el seu pare, que era molt d'esquerres, no va voler posar-li el nom d'un sant i li va posar el d'una flor. Acabada la guerra, al guanyar els franquistes, la van tornar a batejar, posant-li el nom d'una santa : Maria.

Amigo : L'avantpassat va anar a treballar a l'Amèrica, on va viure uns quants anys, i al tornar al poble, utilitzava moltes paraules castellanques amb un fort accent. Principalment, la que més repetia era "amigo".

Ampollero : Prové de l'Ampolla.

Arriero : Fa al·lusió a l'ofici d'arriero que habitualment transportaven persones, mercaderies o d'altres coses, d'un poble a l'altre. Al nostre territori, abans eren els homes que, a peu amb la panera de peix al cap o en carro, portaven el peix des de l'Ametlla de Mar a Móra d'Ebre i Ginestar, per a la seva venda. Posteriorment, el transport es feia amb camions. I la figura de "l'arriero" va quedar limitada a la venda de peix per les masies, tant del Perelló com dels termes coolindants, l'Ametlla de Mar, Rasquera i Tivissa.

Aubalat : Renom provinent del cognom que encara existeix a la ciutat de Tortosa.

Auberta : Al besavi de la persona que porta actualment aquest renom, li deien de nom "Alberto" i de petit, el cridaven "Aubertet" i de gran "Auberto". Més tard, al ser la descendent una dona, el renom es va feminitzar.

Badoc : Fa al·lusió a una característica física del portador del renom, ja que era un home molt distret que solia estar amb la boca oberta, badant.

Baldó : Renom provinent del cognom.

Bar (del) : La família portadora d'aquest renom, durant dos generacions van tenir un bar molt cèntric al poble.

Barber/eta : Fa referència a l'ofici del cap de la família.

Barrera : Renom provinent del cognom existent actualment al poble.

Basurero : Derivat de l'ofici de l'avi que recollia la brossa del poble.

Beltri : Renom provinent del cognom no originari del Perelló, si be, el podem trobar en altres pobles del Delta de l'Ebre, com Sant Jaume d'Enveja. L'avantpassat que provenia de Tortosa, es va casar amb una noia del Perelló i es van instal·lar a viure al poble on van formar una família (l'any 1868). Primer eren coneguts al poble amb el renom d' "esparter nou". Posteriorment, un dels seus membres, que va adoptar el renom de "Beltri", al no tenir fills biològics, va adoptar un noi que no portava el seu cognom però tota la seva descendència va seguir utilitzar el seu renom.

Benavent: Renom provinent del cognom actualment vigent al Perelló. En versió femenina seria "Benaventa".

Benet : Renom provinent del cognom.

Benito : Deriva del nom de persona.

Berelluga : Fa referència a un senyor de la família que, al seu temps, era un gran ballador que a la pista de ball, feia els girs tan be, que la gent deia que semblava una "berelluga".

Bernarda : Fa referència al nom d'una dona de la família.

Bertola : Aquest renom lo porten les dones d'aquesta família ja que es deriva de que un avantpassat es deia Bartolo.

Bessó (Cal) : Un avantpassat era el bessó de la Margarida.

Biela (de la) : Deriva del nom de Biel, en forma feminitzada.

Biondo : Renom individual que prové del nom.

Bisco : Hi ha varies versions. Una possible seria que, degut a que la família que porta aquest renom (de cognom Pinyol) els avantpassats provenien de Tivenys

(població molt propera a Tortosa) on se jugava a un joc, que deien "bisca". Al Perelló, aquest joc, era conegut com "conillets a amagar".

Blanco : Un besavi era molt ros, tant que semblava que tingués el cabell blanc i tothom deia : quin xiquet més blanquet. I d'aquí va sortir el renom de "Blanco", en castellà perquè en aquella època s'utilitzava molt les paraules castellanés.

(Renom de diverses branques familiars).

Bocablanca : Antigament, als pobles havien tabernes que era un punt de trobada dels homes, per parlar de temes familiars, locals i del país. La única beguda que es consumia era el vi que, al Perelló es produïa molt i principalment, negre.

La família que porta aquest renom no eren bevedors de vi i el cap de casa, quan anava a la taverna, no en demanava i aleshores, els altres homes li deien que tenia la boca blanca de no beure vi, que era tot negre.

Bolet : Es una característica física de la persona : de baixa estatura. La comparació, en aquest cas, es bastant sarcàstica.

Bonmosso : Era una família que els seus membres eren persones altes i de "bon veure".

Borra : Fa referència a l'ofici d'un avantpassat que feia matalassos amb una pelussa que deien "borra".

Borrassa : Deriva del cognom "Borràs", a l'aplicar-se a la descendent de la família que era una dona.

Botafocs : El portador del renom era un senyor que tenia un molí d'oli al Perelló i per tal de cobrar l'assegurança, ell mateix va provocar un incendi al local.

Botero : Es remunta a l'època en que havien moltes vinyes al terme del Perelló i es feia moltíssim vi, que la gent guardava a les seves cases, per a consum de la família. A resultes, un avantpassat es dedicava a l'ofici de fer botes per a posar el vi.

Bou /et : Fa aproximadament més de dos-cents anys, durant les festes havia espectacle amb bous i concretament es feia al carrer del Bou (un carreró sense sortida). En una d'aquestes festes, el bou va entrar en una de les cases que havia en aquest carrer i aleshores, la família que vivia allí va començar a ser coneguda com de Cal Bou.

Brillantina : Un gitano que vivia al poble que solia posar-se molta brillantina al cabell.

Brosses : Sembla ser que l'avantpassat, de petit anava a jugar amb els seus amics a les birles (derivació en parla perellonenca del joc de les bitlles) que en aquella època era molt popular al Perelló, i tenia la costum de posar-se sempre pel mig i

destorbava els jugadors que l'increpaven, dient-li que s'apartés que feia nosa (destorbar) com les brosses.

Brunet : Existeix com a cognom.

Bugre : Conta la llegenda que durant la Guerra del Francès, davant l'avanç de les tropes franceses, els veïns del Perelló van abandonar el poble. L'oficial al comandament de la tropa d'assalt es va dirigir a la casa del batlle (que també havia fugit) i atès que no va trobar a ningú, va fer el comentari de "bougre espagnol" (la fonètica seria "bugre espanyol") que significaria, més o menys, "subjecte o individu espanyol" en caràcter despectiu. I que la gent del poble va interpretar que volia dir que era un covard.

Caballé : Renom provinent del cognom. Al segle XVIII eren de cognom "Cavaller", al segle XIX eren "Cavallé" i després al segle XX van adoptar, en part, la forma castellanitzada i van passar a ser "Caballé".

Cabo (del) : L'avantpassat treballava de cabo al grup de construcció de carreteres.

Cacahuero : Hi ha dues versions : Una, que el besavi que va anar a Cuba, va treballar en una plantació de cacaus. L'altra, que la família es dedicava a vendre cacaus torrats.

Cadell : Se li va aplicar a l'interessat perquè al néixer semblava un cadell, gos petit.

Cadenes : Sembla ser que el cap de casa solia anar sovint pel Deltebre (abans, La Cava) i la gent d'allí, li deien que se semblava molt a un veí que, tots els anys, sortia a la processó de Setmana Santa, sempre carregat de cadenes. I aquest rumor que va arribar al Perelló, va ser el causant de que li quedés com a renom de la família.

Cadirer : Provenent de l'ofici de l'avi que feia cadires.

Cafè (del) : Aquesta família, durant la guerra, tenien un cafè on solien anar a beure tots els soldats.

Calduch : Renom provinent del cognom.

Calero (el) : Procedent de La Cala (l'Ametlla de Mar).

Callau : Renom provinent del cognom.

Camarat/da: Una avantpassada, durant la Guerra del Francès, mirant les tropes invasores, un soldat es va dirigir a ella dient-li: salut camarada.

Canari : Fa referència a la característica d'un avantpassat que, de jove tenia la veu molt fina i quan cantava, els amics deien que semblava un canari.

Canastra : Fa referència a d'utensili que antigament s'utilitzava per a transportar el peix d'un poble a l'altra ja que es tractava d'un "arriero".

Candieto : Prové del nom d'una avantpassada que es deia "Càndida" i que, després de varies modificacions a la pronuncia, va quedar com a renom de la família, al text actual.

Cantet : Un avantpassat es guanyava la vida fent "cantes" (càntirs) treballant el fang.

Caraquenyo : Un perellonenc que durant bastants anys va viure i treballar a Caracas (Veneçuela) i al tornar al poble, la gent el coneixia amb aquest renom.

Carabassó : Un besavi que un any va tenir una collita de carabasses de molta grandària i d'aquí li va quedar el renom de casa.

Carlets : Renom que podria provenir del nom Carles.

Carn (de la) : La família tenia un ramat de bestiar i venien també carn.

Carrater : Referent a l'ofici del cap de casa que tenia un taller, amb treballadors, i es dedicava a fer carros, ja que en aquell temps era el mitjà de transport de la població del Perelló, que majoritàriament es dedicava a l'agricultura i havien molts pocs cotxes.

Carrotxa : Ell mitjà de vida de l'avantpassat era treure l'escorça dels pins (que al Perelló es diu : escarrotxa).

Català/ana : A Cal Català (situat al casc antic del poble, carrer Major núm. 41, actualment propietat de l'ajuntament, on trobem el CDI Cal Català) vivia antigament una dona nascuda a Girona i degut a la seva parla oriental molt diferent de la del Perelló, al creure que aquest fonia era més pura que la perellonenca, se la coneixia per aquest renom.

Catxap : Es deriva de la semblança entre un membre de la família y un petit conill que al Perelló s'anomena "catxap".

Ceba-crua : Un senyor que li agradava molt menjar ceba crua.

Cigró : La família provenia de Tivissa on tenien aquest renom i al venir a viure al Perelló, se'ls va continuar dient el mateix.

Cirildo : El besavi va venir de l'Aragó i es deia de nom "Cirildo". D'aquí es deriva el renom de la casa.

Claro : Un avantpassat tenia la costum de contestar, de forma reiterada i molt sovint, amb caràcter afirmatiu o acceptant el que es parlés, a qualsevol comentari que se li fes, la paraula "claro".

Clota (de la) : Deriva del nom de la partida al terme de Tivissa, on la família tenia una finca, eren pagesos i vivien a la masia que havia allí.

Codonyera : Fa al·lusió a la feina de l'ama de casa que solia fer codonyat.

Cogula : Deriva d'un cognom : Cogul. Ates que la descendent era una dona, li van dir "Cogula". El primer Cogul instal·lat al Perelló, als voltants de l'any 1877, provenia de La Selva, casat amb una noia del Perelló.

(Cogul : cognom documentat entre el fogatge de 1414 i l'amillament de 1880 del municipi de La Selva del Camp)

Cofins : Fa referència a l'ofici de l'avantpassat que treballava de "parador" en un molí d'oli. Concretament aquesta feina consistia en omplir els cofins de pasta de les olives triturades que es posaven un damunt de l'altre, dins una vagoneta que anava a la premsa hidràulica i controlava que la "cofinada" pugés completament recta.

Corbata : Hi ha una versió de que l'avantpassat era de professió farmacèutic i anava sempre ben vestit amb corbata.

Corneta : Fa referència a l'ofici de l'avantpassat que era agutzil del Perelló i en aquella època, els bans es feien pels diferents carrers del poble, tocant una corneta (trompeta) per cridar l'atenció dels veïns.

Cotxero : L'ofici de la família, pare i fills, era portar els difunts al cementiri. Primer es feia amb un cotxe negre tirat per cavalls i més tard, amb un cotxe de motor.

Covero : Atès a la manca de recursos econòmics, la família vivia en una cova i segons comentaris de l'època, durant la Guerra Civil Espanyola, era un lloc destacat del contraban.

Cubano : Un avantpassat va anar a Cuba.

Cuc-cuc : Hi ha varies versions. Però, una possible, potser seria que un pastor quan portava el ramat pel camp, solia cantar la cançó : "cuc-cuc, cantava la rana" i els amics, per empipar, li deien "cuc-cuc".

Cucons : Un avantpassat que era molt creient i quan renegava, en lloc de dir : "Me cago en Dé...." solia dir : "Me cago amb els cucons".

Curto (del) / Curtet : Deriva del cognom Curto.

Enganxat/da: Deriva d'una característica física, concretament en la parla d'un avantpassat.

Ernesto (de l') : Deriva del nom d'un avantpassat.

Espatlot : Fa al·lusió a una característica física de l'avantpassat que era una mica geperut.

Espardenyer : Es refereix a l'ofici de l'home que feia espardenyes. Durant el segle XX, els seus descendents van adquirir el renom de "Xurro".

Esquerrer : Un avantpassat, quan li manaven fer una feina o treball que no ho sabia fer o no li agradava fer, solia dir : això em va d'esquerre.

Estanc (de l') : Fa referència al negoci de la portadora del renom.

Estanquer : Era una família pagesa, però com a complement econòmic, a la seva casa es dedicaven a vendre tabac que el tenien dins d'un cabàs.

Eugenio : Deriva del nom d'un avantpassat.

Falsetà : Referent al seu origen : Falset (comarca del Priorat).

Fanal : L'avantpassat arreglava fanals (caixa que té una o més cares de vidre, dins la qual es posa un llum a l'abric del vent) que portaven els carros per a la seva visibilitat nocturna, en una època en la qual era el mitjà de transport.

Farina : Fa al·lusió a una pel·lícula que es va projectar al cinema del Perelló conegut com "de l'Alejandro" al començament de fer-se cine mut, on un dels protagonistes era un nen negre, al qual per diferenciar-lo dels altres nens, l'anomenaven "farina", i aleshores aquest nom li va quedar com a renom, per similitud a un nen del Perelló que era molt more i se semblava bastant de fisonomia al protagonista al·ludit.

Farmacéutica : Fa al·lusió a l'ofici de la portadora del renom.

Forastera : Un avantpassat es va casar amb una noia de Miravet (Ribera de l'Ebre) i al seu fill ja li deien : el fill de la forastera.

França : Un avantpassat va ser ostatge dels francesos, a les guerres carlines.

Franceset : Deriva de la circumstància de que, durant dues generacions, la família anava a treballar a França.

Frauquero : Vinculat a les terres que aquesta família posseïa al terme (actualment pertany al municipi de l'Ametlla de Mar) i que estaven ubicades en una partida anomenada "Frauques".

Fuster/a : L'avantpassat exercia l'ofici de fuster que en aquell temps, també eren qui feien les taüts per enterrar els difunts.

Gafes : El cap de casa i la seva família no eren catalans i el renom se les va posar, atenant una característica del pare que portava les ulleres lligades al darrera, per evitar que li caiguessin, ja que solia beure bastant.

Galgo : Hi ha diferents versions : Una que l'home era el carter del poble i quan repartia les cartes, ho feia molt ràpid i semblava que era un galgo (raça de gos llebrer).

Un altre versió es que a l'home li van gastar una broma uns amics que anaven junts pel camí i li van dir que venia un llop i espantat, va començar a córrer tant a pressa, que d'aquí li van posar la comparança amb el galgo.

Gallo : Característica del cap de casa, home d'un caràcter molt fort que quan discutia amb altres, sempre volia tenir raó i quedar amb la seva, plantant cara al qui fos. Per això, la gent deia que semblava un gall.

Aquest renom pot al·ludir també al caràcter decidit i presumit d'un individu. Es fa la comparació d'una persona amb el comportament d'un gall dins del corral.

Ganso : Es deriva de la forma de caminar de l'un avantpassat que donava la impressió d'estar sempre cansat.

Gilet : Fa referència a la costum dels homes de la família que solien portar una armilla (peça de vestir que cobreix el pit i l'esquena, ordinàriament sense mànigues, que es porta dessota l'americana) i que en aquell temps, es coneixia com a "gilet".

Gravat : Feia menció a una característica física d'un avantpassat que, degut a una malaltia, tenia una marca a la cara.

Griñó : Deriva del cognom de la família que provenia de Tortosa i es van instal·lar al Perelló, a finals del segle XIX. Primer eren coneguts al poble amb el renom de "Mateo" que era el nom del cap de la família.

Guàrdies (de les) : La casa pairal d'aquesta família (situada al carrer Major, al casc antic del poble) antigament, durant l'ocupació musulmana, va ser hostalatge de la guàrdia que havia destinada al Perelló i era coneguda per la població local com "de les guàrdies". Temps després va ser adquirida per una família que vivia a Fullola i van baixar a viure al poble i els va quedar com a renom de casa.

Guitarrona : Fa al·lusió a una característica física : tenia un tic nerviós en una mà que donava la impressió que estava tocant la guitarra.

Guixo : Els avantpassats provenien del Morell (Tarragona), on de renom les deien de ca "Peret de Déu". Després, van anar a viure, primer a Tivissa i més tard al Perelló, a una masia on treballaven i els seus propietaris que les deien del "Guixo" no tenien fills i al morir aquests, els va quedar el renom de la casa.

Homedes : Renom provinent del cognom.

Hostal (de l') : Fa referència a l'activitat econòmica de la família. Si be, també eren coneguts al Perelló amb el renom de "cònsul" ja que, durant la Guerra del Francès, un cònsol francès va pernoctar en aquest hostal, situat a la plaça del poble.

Ignaci : Deriva del nom del cap de la família.

Il·luminada : Hi ha dos versions : Una que deriva del nom de la dona i l'altra que era una dona que solia anar sempre amb la llum d'oli, que era la forma habitual d'il·luminar-se abans de l'arribada de l'electricitat.

Isidora : Versió femenina, al ser portadora del renom una dona i deriva del nom del pare que li deien Isidoro.

Jan : El cap de casa era un home molt eixerit i bona persona i tothom deia que era un "bon jan".

Jeroni : Deriva del nom d'un avantpassat.

Ligiero : Els avantpassats feien "lleixiu" que al Perelló, es deia en forma castellanitzada "lejia". D'aquí va derivar l'ofici de "legiero", que van adoptar com a renom de la casa i que més tard, va tenir una variant (per qüestió de fonètica) i es va convertir en "ligiero".

Llaonet : Deriva del cognom de la família que era "Llaó" i al fill, li van aplicar el diminutiu.

Lleixà : Deriva del cognom de la família.

Lluïsa (de la) : Deriva del nom d'una avantpassada.

Madrina (la) : Renom provinent de l'ofici que era llevadora (comadrona).

Magí : Deriva del nom del cap de casa.

Mai-calles : Era un home molt xerraire que no podia estar molta estona callat, sense dir res, en un conversa d'un grup de persones.

Mano : A alguns pobles de les Terres de l'Ebre se sol anomenar al germà/na com a mano/a, i aleshores al fill gran d'aquesta família que era de Cal Garrit, els seus amics li deien, de manera amistosa : Mano. I li va quedar com a renom.

Manyes : Antigament el jove de la casa solia anar sovint tot sol a la finca per treballar, amb carro i mula. Aleshores, durant el camí havia una pujada molt empinada després de passar un barranc i sempre tenia dificultats per pujar i quan preguntava al seu pare com ho tenia que fer, aquest li contestava, en pla de sorna : fill, quan siguis en aquest lloc tens que cridar ben fort a "manyes" perquè et vingui a ajudar.

Maravillo : Un senyor molt divertit i alegre, que solia estar a totes les festes populars, animant i col·laborant. En aquest cas, aquest renom el podríem considerar un derivat de la paraula perellonenca "maravillós" (en fonètica oriental, seria "meravellós").

Margalef : Deriva del cognom de la família que provenia de Ginestar i es van instal·lar al Perelló, els voltants de l'any 1875. Primer eren coneguts al poble amb el renom de "manescal" que era l'ofici del cap de la família.

(Manescal : el qui té per ofici curar les malalties de les bèsties)

Mariano (Ca) : Deriva del nom d'un avantpassat.

Marsal /a : Deriva del cognom de la família. Si bé, durant el segle XIX el cognom era Marzal i durant el segle XX va canviar a Marsal.

Martinet : Diminutiu del nom del titular del renom, que es diu "Martí"

Masnou : Vinculat a les terres familiars (actual terme de l'Ametlla de Mar) on es va fer una masia gran que encara existeix i era, al seu dia, un punt de referència per agafar la carretera "dels presos" que era un camí que anava a Tivissa.

Matabacons : Fa referència a l'ofici del cap de la família que era porquer.

Mé (Cal) : Un avantpassat de la família era tartamut i solia repetir molt sovint, quan parlava : me.... me.... me.

Melsa (de la) : Una dona que tenia una taca gran a la cara, de naixença.

Menino : Es deriva de la circumstància de que, la família tenia un gat que era un animal molt dòcil i afectuós, molt estimat per tots els membres de la casa i que tothom el cridava com a "menino". D'aquí va sortir del renom de la casa.

Mentirola, Menti i Mentir : Un avantpassat, sembla ser, que era bastant mentider.

Menuda : El renom es va aplicar a la filla petita d'una família que tenia bastants fills, i al ser la més petita se la anomenava com la "menuda" que es la forma en perellonenc que equival a dir "petita".

Meregildo : Deriva del nom del cap de casa que es deia "Hermenegildo".

Metge (del) : El cap de casa era metge nascut a Riudecanyes que a l'acabar la guerra civil espanyola, el van desterrar del seu poble i va venir amb la seva família a viure al Perelló, on va desenvolupar el seu ofici la resta de la seva vida.

Metget : Un home que durant i després de la Guerra Civil Espanyola donava injeccions i feia cures, atès que no havia personal sanitari al poble.

Mitges (de les) : Deriva de la ocupació d'una dona que es dedicava a refer o arreglar les mitges de les dones.

Modesto : Un avantpassat es deia Modesto de nom propi.

Molinos : Fa referència a una de les propietats de la família : el molí de vent que era fariner, situat a l'entrada sud del poble.

Mont-rojana : La família era originària de Mont-roig.

Morella : Fa referència a la ciutat d'origen de la família : Morella (capital de la comarca dels Ports).

Moreno : Fa referència a una característica del cap de casa que, al néixer, tothom deia que tenia la pell molt fosca.

Morros : Un avantpassat tenia els llavis molt prominents.

Mosca : L'ama de casa era molt neta i curosa en les feines de la llar i tenia el costum de afalagar-se davant les veïnes del carrer en que "a casa seva estava tot tan net que no tenia ni una mosca".

Mudet : Un home que es, de naixença, mut. Els seus pares el van portar a un col·legi especialitzat, i actualment parla amb molta dificultat.

Mulet : Deriva del cognom de la família provinent de Tortosa.

Munda : Deriva del nom d'una avantpassada que es deia "Raimunda" que era de casa "Sant" i al seu fill li deien de renom : de la Munda del Sant. Però és molt possible que amb el temps, atès que era molt llarg, es va quedar amb "de la Munda".

Múria : Renom provinent del cognom.

Múrria : Fa referència al cognom del cap de la família, que prové de Rasquera.

Navarra : Un avantpassat va estar vivint en diferents llocs d'Espanya i sobretot, va viure bastants anys a Navarra, durant les guerres carlines. Per això, al tornar al Perelló, el coneixien com de "Navarra". Inclòs es comentava que si va formar part de la Guardia Reial a Madrid.

Nen : Un avantpassat, de jove, va anar a viure un cert temps amb uns familiars a Tarragona. Aquests quan venien al poble, li deien "nen" que seria l'equivalent al Perelló de "xiquet" en aquest cas. I ja li va quedar com a renom.

Onda (d') : Fa referència a l'origen de la família : poble d'Onda de Valencia.

Ous (dels) : El cap de casa es dedicava a subministrar ous i pollastres a les carnisseries del poble i d'altres de la comarca.

Pajarito : Sembla ser que havia un jove del poble que tenia novia i havia convingut amb ella que quan passava per davant de la seva casa, muntat amb el seu cavall, que li deien "moro", ell cridava "arri, moro, arri". Aleshores, com era la contrasenya establerta, ella sortia a la finestra per a veure'l. Però els amics del jove que coneixien l'entrellat, en pla de broma, doncs feien el mateix. I al final, el jove va decidir canviar el nom del cavall i li va posar "pajarito". I d'aquí, va sortir el renom de la casa.

Panera : Sembla ser que un avantpassat es dedicava a fer paneres de "pauma".

Panyos : Fa al·lusió al tipus de gènere de roba que utilitzava, sobretot a l'estiu, un avantpassat provinent de Riba-roja que va venir a viure i treballar al Perelló. Teixit que no era usual al poble. I a la feina, que era paleta, per a poder identificar-lo, doncs l'anomenaven "l'home dels panyos". I així, li va quedar com a renom.

Patet : Fa referència a la forma de caminar de l'home, amb els peus cap a fora, com un ànec.

Paulo : Fa referència al nom d'un avantpassat que es deia Pau.

Pelagats : Un home que solia tenir molts gats a casa seva i els anava engreixant per menjar-se'ls.

Pentinadora : Deriva de l'ofici de l'ama de casa que en aquella època, que no havien perruqueries, solia anar per les cases més acomodades del poble, per a pentinar a les senyores.

Peña : Deriva del cognom del cap de la família.

Peregossos : Un avantpassat que li deien Pere, doncs era molt aficionat a la caça i tenia molts de gossos que sempre l'acompanyaven quan anava de cacera. D'aquesta circumstància, va quedar com a renom de la família.

Peruano : Família que, al seu dia, va emigrar al Perú. Un descendent va retornar al poble i es va casar aquí.

Piano : Deriva del nom d'un avantpassat que era de fora del poble i es deia "Cipriano". Com era un nom estrany i complicat per la gent del poble, el van escurçar i va quedar com "Piano".

Pigat : Segons comentaris, aquest home es rentava poc la cara i la gent del poble deia que semblava pigat.

Pimpom/a : Un home que solia recórrer el terme, de masia a masia, i trucava a les portes per comprovar si hi vivia algú. En cas negatiu, aprofitava per prendre els fruits de la collita que hi havia i podia. I el renom li va vindre del soroll que fa el truc a la porta.

Pinyolet : Es deriva del cognom "Pinyol", en diminutiu.

Pinxo : El cap de casa era un home molt eixerit que vestia molt be.

Plaça (de la) : Deriva de la situació al poble de la casa familiar, concretament es trobava a la plaça principal.

Po : Aquesta família vivia a Barcelona i tenien una tartana y un cavall, amb el qual es desplaçaven per la ciutat i quan venien al poble. L'animal era molt espantadís i quan anaven pels camins o per la carretera; per tranquil·litzar-lo, el cap de casa contínuament li deia "endavant, no tinguis por" (la fonètica autèntica es dir "po" que al Perelló es diu "por" ja que es pronuncia la "r" final). Per això, la gent del poble els coneixia com del "po" que va passar a ser el renom de la família.

Polo/et : Un avantpassat es deia "Hipòlito" i la gent del poble va escurçar el nom.

Ponts (de) : L'avantpassat era de casa el "Català" però tothom el coneixia com a "Manuelet de Ponts" atès a que vivia i treballava a la finca de "Ponts" (al terme de l'Ametlla de Mar). La seva feina era la pròpia d'un masover : contractar els jornalers per a fer les feines agrícoles, controlar la feina d'aquests i també vigilar la propietat. Atès que una vegada va haver certa discrepància entre els amos i el

masover respecte a un possible augment de jornal dels treballadors, aquests van refusar treballar en aquesta finca, de lo qual els amos van culpar al masover que era completament innocent. Aleshores, davant d'aquesta injustícia, va decidir deixar la seva feina i tornar a viure al poble del Perelló.

Potes : L'avi de la persona que actualment porta aquest renom, era un home de baixa estatura però calçava un 44 de peu. I ell mateix, de broma, solia dir als homes de la colla que portava per a treballar a les feines del camp, que tenia "potes d'onso". I d'aquí, li va venir el renom de casa.

Probet : Una família que segons comentaris dels veïns, tenien diners i moltes propietats, però portaven una vida d'escassetat i sempre es queixaven de no tenir diners.

Pubilla (de la) : La portadora del renom era la pubilla de la casa.

Quelo : L'oncle es deia Miquel i la gent el cridava com Quelo. I va quedar com a renom de la casa.

Quixal : Derivat d'una característica física. Un senyor de la família dels Pinyols que tenia bastants fills i solia posar-li a cadascú d'ells, un renom. En aquest en particular i degut que solia tenir, molt sovint, mal de queixals, el cridava com "quixal", que és la forma perellonenca de dir "queixal".

Rabassó/na : Al Perelló, es coneix com "arrabasar" el fet de netejar una porció de terra erma, sense conrear, plena de matolls i més aviat, garriga i fer-la productiva. Es conta com anècdota de que, va haver una aposta entre dos pagesos, per veure qui arrabassava més terra en un dia. Aposta que va guanyar un d'ells ja que es va posar a treballar que encara era de nit. D'aquest fet es deriva el renom, amb una petita variació lingüística.

Rabosa : Possiblement fa al·lusió a la comparança de ser astut com una rabosa (guineu).

Rafeló : Normalment, al fill gran de la família que porta aquest renom, a totes les generacions se li posava sempre el nom de Rafel. Aleshores, un d'aquests Rafels tenia un molí d'oli al que els riberencs (que solen tenir finques al terme del Perelló) li portaven les olives per a fer la molta. A Deltebre, abans, en lloc de dir Rafel, deien Rafielo. I així cridaven al propietari del molí d'oli. D'aquesta manera, va sortir el renom de aquesta família, amb una petita variació lingüística.

Rasquerà : El seu lloc d'origen era Rasquera. Va venir a treballar al poble de carreter.

Ratat : L'avantpassat provenia de la família dels Biscos, però va tenir la malaltia que popularment es deia "pigota borda" i com a conseqüència, li va quedar la cara plena de clots. I aquesta característica física, el va identificar com a renom. Però no va continuar amb el seu fill, de nom "Flaminio" ja que, al ser aquest un nom estrany al poble, el va adoptar com a renom de casa i va substituir al del pare.

Riberenc : Fa referència a l'estada durant un cert temps, del cap de la família al Deltebre, segurament per qüestions de treball. En aquella època, aquesta zona era coneguda com "la ribera".

Ricardo (Ca) : El cap de casa es deia Ricardo.

Roig/Roja : Fa referència a una característica física de la persona que tenia la cara molt vermella.

Rondo : Una versió es que l'avantpassat era molt sortidor (rondador).

Ros : Era una persona rosa.

Rus : Un home provinent de Romania que es va casar amb una noia del Perelló i es van posar a viure al poble. Més tard, se'n van anar a viure a Miami (Montroig del Camp) on tenien un restaurant.

Sabater/a : Possiblement deriva de l'ofici d'un avantpassat.

Saboc : És una derivació de la paraula catalana "siboc" que és un ocell semblant a d'enganyapastors que habita, entre d'altres llocs, al País Valencià. Conta l'anècdota que dos cosins es barallaven en un camp de terra per un aixolet (que és un estris del camp) i el que va guanyar se'n reia de satisfet i l'altre cosí ofès, li va dir que semblava un "saboc".

Sagrantana : Derivació de la paraula "sargantana" en parla perellonenca.

Definició : Rèptil saure de mida petita i aspecte esvelt, de cap i cos molt deprimits, que abunda en els ambients rocallosos i en les construccions humanes. Es mes freqüent a Catalunya i al País Valencià (Podarcis hispànica). Li agrada molt estar a ple sol.

L'origen d'aquest renom es deu a un senyor que li agradava molt seure al carrer, quan tocava el sol.

Saltapatis – Era un home que de jove li agradava poc treballar i es dedicava a saltar les parets dels patis del poble per agafar conills i gallines per menjar-se'ls.

Sant : Els avantpassats eren família rica del Perelló que vivien al poblat de Fullola (actualment pertany al municipi de Tortosa) on tenien moltes terres i sembla ser que, els capellans solien visitar molt sovint la seva casa, per lo que la gent del poble pensaven i deien que eren gent molt "santa". D'aquí, les prové el renom.

Després de la guerra civil, aquesta família, degut a que se'ls va morir un fill i l'altre, estava tancat a la presó, van tenir que vendre moltes finques per poder auxiliar al fill viu, i se'n van baixar a viure al Perelló.

Santero : Segons es comenta, la família es dedicava a la construcció de figures de sants, de forma artesanal.

Sanxes : Prové del cognom "Sánchez" (que més tard, com a renom, va passar en forma catalanitzada) i que el portava una família d'Aranjuez que van venir a viure al poble.

Sanxo – Renom que se va donar a un noi del poble que de petit era alt i molt prim i guardava una semblança amb un personatge de la novel·la "Don Quijote de la Mancha" de Miguel de Cervantes.

Sarrano : (La paraula correcta seria "serrano" però al Perelló, en aquella època, aquesta era la pronúncia de la primera vocal). Prové d'un avantpassat que era pastor transhumant d'un poble de l'Aragó : Villarroya de los Pinares. Abans era habitual veure pel terme, pastors aragonesos que baixaven amb els seus ramats. Aquest avantpassat en particular es va casar amb una noia del poble i es va quedar a viure aquí.

Sasà : La família provenia de Colldejou (Baix Camp) i Falset (Priorat), que es va establir al Perelló a finals del segle XVIII i el seu renom prové de que, a principis del segle XIX, el cap de casa que tenia varis fills, un d'ells tenia poca salut i necessitava un medicament que es deia "sa" i el seu pare, quan anava a comprar-lo, contínuament repetia el nom per no oblidar-se : sa.....sa.

Sastre : Relacionat amb l'ofici de l'ama de casa, que es dedicava a la confecció, principalment de pantalons per als homes.

Sec : Els avantpassats tenien dos fills : un era molt presumit i l'altre era molt prim, per lo que la família, amb caràcter afectuós, li deia "el sec o sequet". D'aquí va venir el seu renom.

Secalló : Ve donat a que un avantpassat, una vegada, quan anava al Via Crucis per Setmana Santa, en lloc de dir "Jesús se cayó por tercera vez" es va equivocar i va dir: "Jesús se calló por tercera vez". Aleshores , la anècdota es va comentar pel poble i quan la gent el veia, deia : mira, el que se calló. I ja va quedar com a renom de la casa.

Segarra : Deriva del cognom d'un membre de la família.

Sep : El fill de la família (de la saga dels Pinyols) li deien Josep i com que tartamudejava un poc, quan li preguntaven el seu nom, s'enganxava i només s'entenia "sep" i ja va quedar com a renom de casa.

Serenet : L'avantpassat de la casa va fer de "sereno" durant molts anys i atès que, no era molt alt d'estatura, se l'anomenava amb el diminutiu del seu ofici.

Serra (de la) : Fa referència a l'activitat que feia el cap de casa, que tenia una serra i es dedicava a serrar llenya.

Sifonero : L'activitat econòmica d'aquesta família era una fàbrica de sifons que tenia. Anys després, el cap de casa va traspasar el negoci i feia de camioner, però va continuar tenim el mateix renom.

Sillero : L'ofici de l'avi de la família era fer cadires i atès que era castellà, al poble se'l coneixia pel seu treball, però dit en la seva parla castellana.

Sofocos : L'avantpassat era un senyor molt vergonyós que solia posar-se vermell per qualsevol cosa.

Sonyer : Deriva d'una característica física de l'avantpassat que, quan caminava solia moure tot el cos, molt descompassat; aleshores la gent del poble solia dir que semblava un "sonyer" (paraula que s'utilitzava a les Terres de l'Ebre i que vendria a ser un somier actual i que era una tela metàl·lica elàstica convenientment muntada per a fer el mateix servei que una màrrega).

Sord (del) : Un membre de la família era molt sord i circula una anècdota de que, al poble havien dos nois sords que, a més, tenien bona amistat, i sempre havia una pica-baralla per veure qui era el més sord dels dos. Un anava sempre amb picaresca a l'altre i, i al final sempre li deia : veus, tu ets més "sord" que jo". I ja, tothom, amb pla graciós, li deia així.

Tabola : Fa al·lusió a l'afició del portador del renom, en temps passats, a un determinat joc de boles.

Teixidor : Fa referència a la professió del cap de la família que era teixidor de lli, natural de Lledó i casat amb una noia del Perelló, que es va establir al poble a meitat del segle XVIII.

Tendanova – Els portadors d'aquest renom, van obrir una tenda al poble que va ser la última i per tant, la més nova.

Telefonos (de) : La família tenia una centraleta de telèfons.

Tercio (del) : El portador del renom va servir al "Tercio" i caminava coix degut a una ferida al taló del peu.

Teuler : Fa referència a l'ofici de la família que provenia de Tivenys, instal·lats al Perelló a finals del segle XIX.

Tintorer : Fa referència a l'ofici de la família, que era "tintar la roba", que és "tenyir" en la parla oriental.

Tivissana : La portadora del renom prové de Tivissa.

Torra (de la) : Fa referència a una propietat, concretament a una torre gran i antiga que actualment fa de masia, en una finca situada entre els actuals termes de l'Ametlla de Mar i Tivissa.

Torrademé : Adaptació del cognom del cap de la família que provenia de Vila-seca, casat amb una noia del Perelló. Instal·lats al poble a finals del segle XIX.

Tragantones : L'avantpassat era un senyor que s'encarregava de vigilar de dalt d'una torreta d'un possible foc perceptible de provocar un incendi, per tal d'avisar al veïnat. Atès que era un home molt espantadís, per qualsevol senyal de fum que veia, ja corria cap al poble per avisar de tal forma que a l'arribar, no podia ni parlar de tan cansat que estava. D'aquí li van treure el renom.

Valenciana : Aquesta família provenia de Tivenys (Baix Ebre) on la majoria de gent es dedicava a l'ofici de treballar la terra cuita, fent principalment teules. Activitat que van continuar practicant a l'instal·lar-se al Perelló. Normalment, les teules solen contar-se per milers. I la gent del poble, doncs solien dir al respecte que "solien contar a milers com els valencians". S'entén que es deia, potser, perquè els valencians solien exagerar molt les coses.

Vaquero : Aquest renom prové a que la família tenia unes poques vaques.

Varell : Un avantpassat era parent del General Varela. Com el descendent era un home, va adoptar la forma masculina, i al mateix temps, catalanitzada.

Vicenton : Els avantpassats provenien de l'Aragó. Van tenir molts de fills i a un d'ells, que es deia Vicent, amb caràcter afectuós, li deien "Vicenton" i aleshores, al continuar vivint al poble, li va quedar com a renom de la casa.

Victoriana (de la) : Derivat del nom d'un avantpassat que es deia Victoriano.

Vidrier : Un avantpassat va anar a Cuba, on treballava en un forn de vidre. Quan va marxar a Cuba, al poble li deien "el cubano" però després quan va tornar, li van canviar el renom per "vidrier" pel seu treball a aquesta illa.

Viejo : Un avantpassat, de petit, jugant amb els seus amics, sempre li agradava fer el paper de vell.

Vito : Deriva de la parla particular d'un home castellà que es va casar al poble i en lloc de dir "he vist" o "he visto", solia menjar-se algunes síl·labes i deia "he vito".

Viudo : Un home del poble que es va casar i enviudar, tres vegades.

Vivet : Fa referència a la manera d'actuar d'un home que venia verdures al mercat i sempre que podia, enganyava en el pes.

Xabala : L'ama de casa solia cridar als fills per "xaval" o "xavala" en lloc de fer-ho pel seu nom.

Xarrin : Un noi del Perelló es va casar a Rasquera i la nit abans, va dormir a casa la novia. Després de confessar-se, ho va contar a un amic seu, el qual li va dir que era un "xarrin" ("xerraire", al català oriental) per referir aquestes coses tan personals, encara que fossin tan amics.

Xartolina : Fa referència l'origen de la família, que podria tenir dos interpretacions : Una que provenien de Xerta (Baix Ebre) i l'altre de Xert (Castellò).

Xatarrer : Deriva de l'ofici del senyor que portava el renom, el qual de jove va marxar a viure i treballar a Barcelona. Més tard, va tornar al Perelló on es va casar amb una dona del poble i es dedicava a aquesta activitat

Xato/a : Una avantpassada, de petita, solia anar a la taberna on l'avi es reunia amb d'altres homes del poble per a beure vi i menjar cacauets (com era costum en

aquell temps), per si aquest li donava un caramel o un centimet. I l'avi quan la veia entrar per la porta, deia als seus amics : mireu, ja arriba la meva xateta.

Xocolater : Antigament els homes anaven a la taberna, principalment a beure vi o aiguardent i solien acompanyar el beure amb xocolata. Aleshores el cap d'aquesta família li agradava molt la xocolata i ja li va quedar com a renom de casa.

Xollador : Fa referència a l'ofici de la persona que portava aquest renom.

Xollat : L'home que portava aquest renom, de jove treballava com a mariner a l'Ametlla de Mar i solia portar el cabell tallat molt curt, costum que va adquirir al fer el servei militar. Més tard, al tornar al poble, encara que aleshores, ja portava el cabell més llarg, els seus companys caleros, quan el veien, solien dir-li : "el xollat". I ja li va quedar com a renom al poble.

Xompo : Fa al·lusió a una característica física del cap de casa que solia caminar molt poc a poc i la gent del poble, solien dir que semblava un "xompo" (a les Terres de l'Ebre, es refereix a una persona lenta de moviment o de raonament).

Xufa : Prové de l'activitat d'una àvia que venia aquest producte a la plaça del poble.

RELACIÓ AMB ALTRES LLOCS

Els renoms formen part de la memòria col·lectiva, són de domini col·lectiu i esdevenen un tret definidor –i per tant, diferenciador– del poble que els crea. Al cap i a la fi, són formes lèxiques que permeten conèixer més concretament la història quotidiana de la gent, la manera de veure el món i d'interpretar-lo per mitjà de la llengua heretada de generació en generació.

A les Terres de l'Ebre està generalitzada a les zones rurals –encara avui, com a forma bàsica d'identificació, sobretot en l'àmbit local– la utilització dels renoms individuals i col·lectius (nom de casa). Tanmateix, també és present en tota la demarcació l'ús dels malnoms gentilicis amb què s'identifiquen i es qualifiquen les relacions de veïnatge entre pobles, tot i que el seu ús no és, ni de bon tros, tan habitual com ho era antigament.

Sovint trobem renoms comuns a tots els pobles, sobretot referent a oficis, derivats de noms propis i cognoms, qualitats físiques, derivats d'animals i vegetals. Per tant veiem que hi ha un seguit d'apel·latius que són comuns a bona part de les poblacions del territori.

CONSIDERACIONS

És un fet cert que les nostres societats s'estan tornant cada vegada més fredes, que la convivència cada vegada té menys d'humana i entranyable, que ens estem convertint gairebé en autòmats que circulem pels carrers sense mirar si més no a aquells amb qui ens creuem.

Però, per sort, aquesta situació, molt comuna a les nostres ciutats tan poblades, encara no es viu als pobles. Viure en un poble és relacionar-se, contactar, comunicar, tractar-nos diàriament uns als altres i, per què no, conèixer-nos pels renoms.

Perquè el renom neix en el fons d'una necessitat de comunicar-nos, de contactar amb l'altre, de referir-nos a l'altre i per això ens acosta i estreta més els llaços que en un poble petit, com una teranyina, ens uneixen els uns amb els altres.

Evidentment, aquest fenomen dels renoms no és exclusiu d'un poble en concret, sinó que forma part del patrimoni cultural de tots.

CONCLUSIONS

Del treball es dedueix que els renoms més abundants al Perelló deriven dels noms i cognoms de les persones (aprox. 29%), seguit dels que provenen de noms d'ofici (aprox. 14,86%) que juntament amb el percentatge de renoms derivats de l'origen de procedència d'altres poblacions (aprox. 3,50%), resultaria que un 47,36% de la població seria individus, famílies i els seus descendents que a meitat del segle XVIII i principalment al segle XIX, van immigrar al Perelló, provenents d'altres poblacions del territori, motivats per diferents causes : oportunitat d'adquirir terres de conreu i establir-se com a professionals i d'oficis, ja que El Perelló, en aquella època, estava bastant despoblat per malalties, guerres, etc.. A més, era un municipi gran amb terres fèrtils i ben situat. Era un bon lloc per establir-se i per a viure.

Estudi que desmenteix la teoria de que, en aquella època, havia poca mobilitat de la gent per manca de recursos i de mitjans de comunicació. Aquest es un referent que se'n dona igualment a totes les poblacions del territori, en major o menor proporcionalitat.

BIBLIOGRAFIA

- . COROMINES, Joan (1980-1991). *Diccionari Etimològic i Complementari de la Llengua Catalana*. Barcelona: Curial Edicions Catalanes.
- . Real Academia Española. *Diccionario de la Lengua Española*. XX^a Ed. Madrid: Espasa-Calpe, 1984.
- . ALCOVER, Antoni M.; MOLL, Francesc de Borja (1926-1969). *Diccionari Català-Valencià-Balear (DCVB)*, 10 vol. Palma de Mallorca: Editorial Moll.
- . MOLINER, María. *Diccionario de uso del español II*. Madrid: Gredos, 1981.
- . GARCIA JORDAN, Juana M. —*El Mote o Apodo||*. Método Ediciones, 1995.
- . REBOLLO TORÍO, Miguel Angel - *El apodo y sus características* .
- . MOREU-REY, Enric (1981). *Renoms, motius, malnoms i noms de casa*. Barcelona: Ed. Millà.(1991). *Antroponímia. Història dels nostres prenomes, cognoms i renoms*. Barcelona:Universitat de Barcelona.
- . MIRALLES I MONSERRAT, Joan (1980). "Normes per a l'aplec i l'estudi dels malnoms". Dins *Actes del V Col·loqui de la Societat d'Onomàstica a Vic*.
- . MOLL, Francesc de Borja, (1982), *Els llinatges catalans*.
- . BAS i VIDAL, Jordi (1988), *Els cognoms catalans i la seva historia*. Edicions Cap Roig.
- . JASSANS, Miquel S (1988), *Toponímia de Rasquera*. Grup Cultural Rasquerà.
- . JESUS FRANCESC (1981). *Els malnoms al Delta de l'Ebre*. Butlletí de la Societat d'Onomàstica. Barcelona.
- . CASTELL I VICENTE, Andreu (1986). *Malnoms vigents a Freginals (Montsià)*. Butlletí de la Societat d'Onomàstica. Barcelona
- . CUBELLS, Olga (2009). *Els parlars de la Ribera d'Ebre. Estudi geolingüístic*. 2 vols.Tarragona: Diputació de Tarragona.
- . NAVARRO, Pere (1996). *Els parlars de la Terra Alta*. 2 vols. Tarragona: Diputació de Tarragona.
- . ROIGÉ, Dolors (1994). "Antroponímia catalana". Dins Turull (ed.) (1994): *Introducció a l'onomàstica. Toponímia i antroponímia catalana i general*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs.
- . GODOY ALCANTARA, José (1980), *Ensayo sobre los apellidos castellanos*.
- . Arxius parroquials i municipals.
- . BOYER GIL, A/PALLARÈS LLEÓ, A. - *Història del Perelló*.
- . BUERA BOYER, Ramón (2019), *Llinatges perellonencs, caleros i ampolleros*
- . Veïnat del Perelló